

BIBΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

Artistic music therapy: An individual, group, and social approach (Albornoz)

Από τη Γιώτα Ανδρεοπούλου

Ανεξάρτητη μελετήτρια, Ελλάδα

Τίτλος: Artistic music therapy: An individual, group, and social approach Συγγραφέας: Yadira Albornoz Έτος: 2016 Εκδότης: Barcelona Publishers Σελίδες: 244 ISBN: 978-19-3744-090-9

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΡΙΤΗ

Η Γιώτα Ανδρεοπούλου είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης (Μεταπτυχιακό στη Μουσικοθεραπεία). Από το 2007 εργάζεται ιδιωτικά και σε συνεργασία με διάφορες δομές και φορείς στην Ελλάδα, δουλεύοντας με διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες σε ποικίλα θεραπευτικά και εκπαιδευτικά πλαίσια. Συμμετείχε στο ερευνητικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Πατρών «ΠΑΥΕΥΣ», διετέλεσε εργαστηριακή συνεργάτης στο ΤΕΙ Πάτρας, και έχει συμμετάσχει σε συνέδρια, σεμινάρια, εργαστήρια σε Ελλάδα και Ευρώπη. Παράλληλα λειτουργεί προγράμματα μουσικής έκφρασης και αυτοσχεδιασμού για βρέφη, παιδιά, εφήβους και ενήλικες. [giota_andreou@yahoo.gr]

Ιστορία δημοσίευσης:

Υποβολή 10 Δεκ 2016
Αποδοχή 2 Μάρ 2018
Δημοσίευση 20 Μάρ 2018

Το βιβλίο αποτελείται από 15 κεφάλαια και χωρίζεται σε δύο κυρίως μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο της καλλιτεχνικής μουσικοθεραπείας (MAR - Artistic Music Therapy) υπογραμμίζοντας τη σημαντικότητα του κλινικού αυτοσχεδιασμού και τη δράση στο «εδώ και τώρα», τη σπουδαιότητα του θεραπευτικού πλαισίου, την ανάγκη της προσωπικής εξέλιξης της μουσικοθεραπεύτριας ως θεραπεύτριας αλλά και ως καλλιτέχνιδας. Η μουσικοθεραπεύτρια αναπτύσσει και εμπλουτίζει διαρκώς την ικανότητά της να συντροφεύει τη θεραπευτική διαδικασία μουσικά με την απαραίτητη επίγνωση και χωρίς να κατευθύνει το μουσικό υλικό, ξεπερνώντας οποιοδήποτε μουσικό δογματισμό και ακαμψία, αλλά και να υποστηρίζει τη συνδυαστική χρήση τεχνών, όταν απαιτείται, όπως η ποίηση, η αφήγηση, ο χορός, το θέατρο, όλα σε συνδυασμό με τη μουσική. Με τον όρο «καλλιτεχνική» η συγγραφέας δεν εννοεί ωραιοποιημένη μουσική ή τέχνη. Το καλλιτεχνικό προϊόν γεννιέται από μια θεραπευτική δημιουργική διαδικασία, διαπλάθεται και μπορεί μετά από επιλογή του ασθενή¹, από πρόταση της θεραπεύτριας ή από απόφαση και των δύο να παρουσιαστεί σε κοινό ανάλογο με το πλαίσιο, τον πληθυσμό, τη δομή και τον φορέα.

Πρωταρχική τεχνική αποτελεί ο κλινικός αυτοσχεδιασμός όπου με βάση αυτόν προκύπτει η οποιαδήποτε καλλιτεχνική απόδοση του μουσικού ή εκφραστικού υλικού. Η χρήση της λεκτικής

¹ Επιλέγεται ο όρος «ασθενής», λόγω της χρήσης του στο πρωτότυπο κείμενο από τη συγγραφέα.

επικοινωνίας είναι περιορισμένη και δεν θα περιέγραφε κανείς την καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία ως μια ερμηνευτική μέθοδο, αλλά ως μια μέθοδο που η έκφραση (λεκτική ή μη) πραγματοποιείται με οποιαδήποτε μορφή τέχνης συνδυάζοντάς την σε ένα μουσικό πλαίσιο που προκύπτει από τη διαδικασία. Σύμφωνα με τη συγγραφέα κύριος στόχος αυτού του μοντέλου είναι να ενδυναμώσει τη δημιουργική έκφραση έτσι ώστε να αρχίσει να σχηματίζεται ό,τι έχει ήδη προκύψει κατά τη θεραπευτική διαδικασία ώστε να χρησιμοποιηθεί σε ένα αισθητικό πλαίσιο όπου οι ασθενείς θα επεξεργαστούν το επίπεδο προσωπικής επίγνωσης, τη σύγχυση και τον ψυχικό πόνο που εμποδίζουν την προσωπική τους εξέλιξη. Η μετατροπή των καταστροφικών συνθηκών του ατόμου σε δημιουργικά πρότυπα αποτελεί βασική διάσταση της καλλιτεχνικής μουσικοθεραπείας θεωρώντας αυτή τη μετατροπή αναμφίβολα πιο σημαντική από την επιφανειακή εξομάλυνση ή την κατάκτηση ενός τυποποιημένου συνόλου κατορθωμάτων.

Η μουσικοθεραπεύτρια είναι απαραίτητο να είναι μια έμπειρη μουσικός και συνθέτρια, εκτελέστρια και μαέστρος που να μπορεί να ενσωματώνει στην έκφρασή της και στοιχεία από άλλες τέχνες, με ροή εναλλαγών, να είναι εξοικειωμένη με διάφορα ήδη μουσικής, να κατανοεί την τέχνη αλλά και να έχει ανεπτυγμένη κοινωνιολογική αντίληψη. Είναι οπωσδήποτε αναγκαίο να έχει αναπτύξει την ικανότητα να εναλλάσσει τα εκφραστικά μέσα ακόμα και κατά τη διάρκεια της ίδιας συνεδρίας εφόσον αυτό είναι θεραπευτικά απαραίτητο. Σημαντική πτυχή του συγκεκριμένου μοντέλου είναι οι συμφωνημένες πρόβες, εφ' όσον προκύψει η ανάγκη να παρουσιαστεί σε κοινό το αποτέλεσμα, όπου διαμορφώνεται το εκφραστικό υλικό που έχει προκύψει από τους κλινικούς αυτοσχεδιασμούς. Παραμένουν ωστόσο μερικώς αναπάντητα ερωτήματα του τύπου: Πώς διαφοροποιούνται οι πρόβες από τις πρόβες για μια συναυλία; Όταν κριθεί κατάλληλο το θεραπευτικό προϊόν για παρουσίαση, το προϊόν αυτό υπόκειται σε επεξεργασία και, εάν ναι, με ποιον τρόπο και από ποιον; Ποια είναι η θέση και η συμμετοχή της μουσικοθεραπεύτριας κατά τη διάρκεια της παρουσίασης; Σε περίπτωση που συμμετέχει στο σύνολο μουσικοθεραπείας (music therapy ensemble) και η ίδια η μουσικοθεραπεύτρια, η σύμβαση της επιτρέπει να παραμείνει χωρίς να κατευθύνει μουσικά τη διαδικασία; Πώς αποφεύγεται ο μουσικός παρεμβατισμός σε δημόσιο πλαίσιο;

Έχω ήδη σημειώσει ότι η καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία δανείζεται από το μοντέλο της Alvin την ελευθερία και την έννοια της ισόρροπης σχέσης (θεωρώντας ότι ο ασθενής και ο θεραπευτής είναι εξίσου σημαντικοί για την ενίσχυση της θεραπευτικής διαδικασίας μέσα από διαφορετικούς ρόλους), συγχρόνως μαζί με την εκφραστικότητα από τους Nordoff και Robbins (1977) και την πεποίθηση ότι μπορεί να υποστηριχθεί η θεραπευτική διαδικασία βασιζόμενη και σε άλλες μορφές τέχνης εάν κριθεί αναγκαίο όπως παρουσιάζεται στο Henmlich (Bruscia 1987, στο Albornoz 2016, σ. 20).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η συγγραφέας επηρεάζεται στο μοντέλο της από τον Βουδισμό αλλά και την κουλτούρα των Αμερικανών ιθαγενών Abye Yala, όπου η πνευματική υγεία και διαύγεια βασίζονται στην καθημερινή γενική καλλιτεχνική εμπειρία.

Ουσιαστικά η συγγραφέας προτείνει ένα μοντέλο θεραπείας που βασίζεται στην αναζήτηση της απόλυτης ψυχικής έκφρασης και προσωπικής αλήθειας συνδυάζοντας τις παραπάνω

πρακτικές μουσικοθεραπείας, καταλήγοντας σε ένα δομημένο και πιο συμβατικό πλαίσιο όπως αυτό της δημόσιας παρουσίασης. Προσωπικά θεωρώ ότι προσπαθεί να εξασφαλίσει ένα αρχέγονο θεραπευτικό υλικό μέσω του μοντέλου της Alvin και της κουλτούρας των ιθαγενών, το οποίο όμως μέσα από τον στόχο της δημόσιας παρουσίασης και της πρόβας επαναπροσδιορίζεται, καλλιεργείται και εξευμενίζεται. Νομίζω πως είναι κατανοητό ότι για να καταλήξει το μουσικό υλικό σε μια παρουσίαση, όταν αυτό είναι επιθυμητό, η διαδικασία επιζητά την ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων, την καλλιέργεια του «μουσικού παιδιού», όπως αυτό ορίζεται από τους Nordoff και Robbins, ενώ η συνδυαστική χρήση οποιουδήποτε άλλου εκφραστικού μέσου συμβολίζει την προσπάθεια για μια συνολική αντιμετώπιση της ανθρώπινης ιδιοσυγκρασίας βασισμένης στην συμπληρωματικότητα.

Η συγγραφέας στο πρώτο μέρος του βιβλίου περιγράφει με σαφήνεια τη θεωρητική προσέγγιση του μοντέλου που προτείνει ενώ παράλληλα παρουσιάζει διεξοδικά το πλαίσιο σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, τον τρόπο και τη δομή που εφαρμόζεται. Ευστόχως σύντομα αποσπάσματα περιπτώσεων προσωπικής δουλειάς με ασθενείς συντελούν στην κατανόηση του μοντέλου, ενώ χωρίς να χάνει ευκαιρία υπογραμμίζει την αναγκαιότητα της προσωπικής εξέλιξης της μουσικοθεραπεύτριας σε ένα πολυδιάστατο ολιστικό επίπεδο. Η διά βίου εξέλιξη του θεραπευτή που προτείνει προέρχεται από την εμπειρία της σε ποικίλες και διαφορετικές εποπτικές, θεραπευτικές και εκπαιδευτικές δομές, αλλά και από τις οικογενειακές ρίζες της, όπως αυτές διαμόρφωσαν την ιδιοσυγκρασία της.

Σε μια προσπάθεια να εμβαθύνει, η συγγραφέας προσπαθεί να παρουσιάσει την κατάσταση του συστήματος υγείας στη Λατινική Αμερική, μελετώντας το σε σχέση με τον πληθυσμό από μια κοινωνιολογική σκοπιά. Η «ανάμεικτη» και διαμετρικά αντίθετη προέλευση του πληθυσμού καθώς και το ιστορικό, κοινωνικό επίπεδο σε συνδυασμό με την κουλτούρα του λαού κάνουν σχεδόν αδύνατο ένα σύστημα υγείας βασισμένο στη δυτική προσέγγιση. Έτσι, προκειμένου να καταγράψει τα στοιχεία εκείνα που θα διαμορφώσουν ένα σύστημα υγείας το οποίο θα ωφελήσει και θα ταιριάζει στη Λατινική Αμερική, απασχολείται με θέματα όπως η προέλευση του πληθυσμού, οι επιδράσεις της αποικιοκρατίας και η φιλοσοφία των ιθαγενών. Υπογραμμίζει την αναγκαιότητα να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του πληθυσμού και προτείνει τον κλινικό αυτοσχεδιασμό ως το εργαλείο που μπορεί να τις συμπεριλάβει και να επιτρέψει την αναζήτηση της ισορροπίας ανάμεσα στη σκέψη, το συναίσθημα και τη διαίσθηση (PESEIN)² παρέχοντας το χώρο όπου το άτομο μπορεί να συνδεθεί με την προσωπική/καλλιτεχνική του επίγνωση συμμετέχοντας σε μια καθολική ολοκλήρωση.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου η συγγραφέας ασχολείται με τη μουσικοθεραπεία και τις καταχρήσεις νόμιμων και παράνομων ουσιών. Περιγράφει την κοινωνικοπολιτική διάσταση του θέματος των καταχρήσεων ενώ αναλύει τις θεραπευτικές παρεμβάσεις που ακολουθούνται υπογραμμίζοντας το συμπληρωματικό ή και καθοριστικό ρόλο που μπορεί να πάρει η καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία, απευθυνόμενη στον άνθρωπο ως σύνολο και όχι απομονώνοντας το πρόβλημα. Η επικεντρωμένη στον αυτοσχεδιασμό καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία επιτρέπει στους ασθενείς να συνδεθούν με την προσωπική τους σοφία και να συμφιλιωθούν με την θεραπεία και τις

---

² Ο όρος PESEIN αφορά στο νοητικό-σωματικό συγχρονισμό που προκύπτει από τη μουσική διαδικασία καθώς η σκέψη (PE), οι αισθήσεις (SE) και η διαίσθηση (IN) συγχρονίζονται.

προσωπικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν (Albornoz 2002). Ασχολείται με τη συννοσηρότητα και τους τρόπους με τους οποίους η καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία μπορεί να αποτελέσει ένα διαγνωστικό εργαλείο είτε για παθήσεις που υποβόσκουν είτε για παθήσεις με εμπλεκόμενα συμπτώματα. Τέλος, αφιερώνει το τελευταίο κεφάλαιο στην κατάχρηση ουσιών, τη συννοσηρότητα και τις σεξουαλικές δυσλειτουργίες με την ανάλυση ενός περιστατικού όπου η καλλιτεχνική μουσικοθεραπεία αποτέλεσε διαγνωστικό εργαλείο, ανέδειξε το βασικό πρόβλημα και παρέπεμψε σε άμεση και εύστοχη θεραπευτική παρέμβαση. Φυσικά δεν μπορεί να μην αναφερθεί ότι το βιβλίο κλείνει με αυτήν την βιβλιογραφική καινοτομία: την πρώτη καταγραφή περιστατικού μουσικοθεραπείας που αφορά στην σεξουαλική υγεία.

Το βιβλίο είναι γραμμένο σε απλή και κατανοητή γλώσσα. Θεμελιώνει ως γεγονός ότι το μοντέλο στρέφεται στον κλινικό αυτοσχεδιασμό ως μέσο για να αντιμετωπίσει τον άνθρωπο ως σύνολο και όχι μόνο ως μια παθολογία. Πρακτικά υπάρχει δυσκολία να εκπαιδευτεί μια μουσικοθεραπεύτρια εξ αρχής ως πολύ-εκφραστικό εργαλείο, ωστόσο γίνεται κατανοητό ότι η ικανότητα αυτή μπορεί να επέλθει μέσω της εμπειρίας, της διορατικότητας στη θεραπεία αλλά και της διά βίου εξέλιξης της μουσικοθεραπεύτριας όχι αποκλειστικά σε μουσικοθεραπευτικό πλαίσιο. Το βιβλίο απευθύνεται σε επαγγελματίες μουσικοθεραπευτές καθώς είναι εξειδικευμένο, περιλαμβάνει πολλές σύνθετες πληροφορίες που δεν μπορούν να αναλυθούν από άλλους επαγγελματίες υγείας, ενώ περιγράφει διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες και πλαίσια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Albornoz, Y. (2002). *La práctica de la musicoterapia en 7 historias de vida*. Mérida, Venezuela: Universidad de los Andes.
Albornoz, Y. (2016). *Artistic music therapy: An individual, group and social approach*. Dallas, TX: Barcelona Publishers.
Bruscia, K. (1987). *Improvisational models of music therapy*, Dallas, TX: Charles C. Thomas.